

Зоран Николовски

Економски факултет – Прилеп

Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола

Република Северна Македонија

ЗА НЕКОЛКУ ЛЕКСИЧКИ ГАЛИЦИЗМИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Апстракт

Силното влијание на францускиот јазик и култура низ вековите доведува до навлегување и присуство на зборови што потекнуваат од францускиот јазик (галицизми) во многу јазици во светот. Исто така, и во македонскиот јазик забележана е употреба на околу 2000 галицизми. Нивното присуство се должи на силното влијание и престижот на францускиот јазик и култура во трговијата, дипломатијата и образованието до првата половина на 20 век. Во битолскиот говор се забележува поголема употреба на лексичките галицизми во однос на другите дијалекти на македонскиот јазик. Ова е резултат на силното влијание на францускиот јазик и култура во Битола како високо урбана средина кон крајот на 18 и во текот на целиот 19 век. Целта на овој труд е да ја утврди современата употреба на неколку лексички галицизми кои се типични за овој дијалект (*ангаже, гри, портманто, стило, тимон*), како и на неколку други кои се присутни во современиот македонски јазик (*емајл, клошар, портмоне, салон*). Врз основа на резултатите од истражувањето, се потврдува нивната употреба во современиот македонски јазик, односно во битолскиот градски говор. Притоа, галицизмите добиваат семантичка екстензија или ново значење. Исто така, се потврдува и ограничената географска употреба на „битолските лексички галицизми“ кои постепено радијално се шират од градот Битола кон соседните населени места. Нивната употреба се намалува право пропорционално со географската оддалеченост од Битола и тие се отсутни во останатите македонски дијалекти.

Клучни зборови: лексички галицизми, македонски јазик, битолски градски говор.

Вовед

Силното влијание на францускиот јазик и култура низ вековите доведува до навлегување и присуство на зборови кои потекнуваат од францускиот јазик (галицизми), во многу јазици во светот. Исто така, и во македонскиот јазик е забележана употреба на околу 2000 галицизми (РМЈ 2010: 85 – 269). Нивното присуство се должи на силното влијание и престижот на францускиот јазик и култура во трговијата, дипломатијата, образованието и во други области, до првата половина на 20 век (*ibid.*, 85 – 98).

Во говорот на градот Битола се забележува поголема употреба на лексичките галицизми во однос на другите дијалекти на македонскиот јазик. Покрај горенаведените фактори, мошне е битен фактот што градот Битола претставувал високо урбана средина којашто била под силно влијание на францускиот јазик и култура кон крајот на 18 и во текот на целиот 19 век (ФЗБКЈНСВ 1999: 446, ДНЗКС 2007: 19 – 31, РМЈ 2010: 95 – 98).

Целта на овој труд е да се утврди современата употреба на неколку лексички галицизми кои се типични за овој дијалект (*ангаже, гри, портманто, стило, тимон*), како и на неколку други кои се присутни во современиот македонскиот јазик (*емајл, клошар, портмоне, салон*).

Корпусот го сочинуваат неколку референтни француски и македонски речници, докторската дисертација на Мирјана Алексоска-Чкатроска, материјалот од истражувањата за докторската дисертација на Кирил Трајковски објавен во посебна книга, како и трудот на Владимир Цветковски (в. *Користена литература*).

Во однос на *присутството* на истражуваните галицизми во изворите од корпусот, четири галицизми (*емајл, портмоне, салон и стило*) се присутни во шест извори, односно *емајл, портмоне* и *салон* во ТРСМК, РМЈСТ, ДРМЈ, ОДРМЈ, РМЈ, ФЗБКЈНСВ, додека *стило* во ТРСМК, РМЈСТ, ДРМЈ, ОДРМЈ, ДНЗКС, ФЗБКЈНСВ. *Клошар* е присутен во четири извори (ТРСМК, ДРМЈ, ОДРМЈ, РМЈ), а *ангаже, гри, тимон* и *портманто* се присутни во два извора (ДНЗКС, ФЗБКЈНСВ).

Во истражувањето е користен дихотомен *затворен прашалник* за употреба на галицизмите на кој одговориле 527 лица од неколку групи на социјалната мрежа *Фејсбук* и личниот профил на авторот на трудот на *LinkedIn* во периодот од 11.4.2021 до 9.5.2021.¹ Прашалникот опфаќа и податоци за местото на раѓање и живеење на испитаниците, нивната возрастна група и степенот на образование заради нивно географско, возрастно и образовно детерминирање. Од испитаниците, исто така, се бараше да одговорат и дали ги разбираат овие галицизми и да наведат пример за нивна употреба.

Во однос на *местото на раѓање* добивме 516 одговори или 97,91 % од анкетираниите. 331 испитаник (64,1 %) е роден во градот Битола, 124 испитаници (23,53 %) се родени надвор од Пелагонискиот плански регион во Република Македонија, 24 испитаници (4,7 %) во Пелагонискиот плански регион, 23 испитаници (4,5 %) во Општина Битола и 14 испитаници (2,7 %) надвор од РСМ.

Што се однесува на *местото на живеење*, добивме 517 одговори (98,10 %) од вкупно 527 испитаници. 303 испитаници (58,6 %) живеат во градот Битола, 128 испитаници (24,29 %) во останатите делови на Република Северна Македонија (РСМ), 41 испитаник (7,9 %) надвор од државата, 24 (4,6 %) во Пелагонискиот плански регион и 21 испитаник (4,1 %) во Општина Битола.

Во однос на *возрасната група* добивме 519 одговори (98,48 %) од вкупно 527. Најголем дел од испитаниците 463 (89,2 %) припаѓаат на возрасната група од 25 до 64 години, потоа следува возрасната група од 15 до 24 години со 33 испитаници (6,4 %) и на крајот 23 испитаници (4,4 %) од возрасната група над 65 години. Во анкетата не учествуваат испитаници до 14 годишна возраст.

Во однос на *степенот на образование*, одговориле 519 испитаници (98,48 %). 286 испитаници (55,1 %) имаат завршено високо образование (факултет, висока школа), 88 испитаници (17 %) имаат завршено средно образование, 75 испитаници (14,5 %) имаат завршена магистратура/мастер, 68 испитаници (13,1 %) се доктори на науки и 2 испитаника (0,4 %) имаат завршено основно образование.

---

¹ Во прашалникот се користени неколку фејсбук групи со потенцијални 29 098 членови (*Стари битолчани* (22 975 членови), *Деловен француски јазик 1 и 2* (467 члена), *ФТУ-Француски јазик* (64 члена), *TLTL (TEACHERS - LINGUISTS - TRANSLATORS - LAWYERS)* (1 061 член), *ВМШ – Француски јазик* (129 членови), *Француски 3* (36 members), *Педагошки факултет – Француски јазик* (417 членови), *Педагошки факултет – Битола* (830 членови), личните профили на авторот на истражувањето на *Фејсбук* (3119 членови) и социјалната професионална мрежа *LinkedIn* со 463 конекции со вкупен досег од 29 561 лице.

Во однос на *добиените одговори*, најмногу одговори има за лексичките галицизми *салон* и *стило* – 517 одговори (98,10 %), потоа *клошар* – 515 одговори (97,72 %), *ангаже* – 513 одговори (97,34 %), *тимон* – 511 одговори (96,96 %), потоа *гри* и *портмоне* – 509 одговори (96,58 %), *портманто* – 508 одговори (96,39 %) и *емајл* – 505 одговори (95,83 %).

Во однос на *разбирањето* на лексичките галицизми, најмногу потврдни одговори има *салон*. За него потврдно одговараат 511 испитаници (98,8 %). За галицизмот *клошар* потврден одговор има од 505 (98,1 %) испитаници. За *стило* се дадени 505 (97,7 %) потврдни одговори. За *емајл* има 473 (93,7 %) потврдни одговори. За *портмоне* потврдно одговориле 375 (73,7 %) испитаници. За *ангаже* има 366 (71,3 %) потврдни одговори, за *портманто* – 345 (67,9 %), за *гри* – 343 (67,4 %) и за *тимон* – 337 (65,9 %) потврдни одговори.

Ангаже

За лексемата *ангаже* одговор дале 513 испитаници од истражувањето (97,34 %) од кои 366 (71,3 %) одговориле дека го разбираат овој галицизам. Од нив 353 испитаници (96,45 %) навеле пример за употреба или дале некакво објаснување за истиот. Сите испитаници кои одговориле на ова прашање се родени во градот, т.е., општина Битола, а најголем дел живеат во местото на раѓање. Тоа значи дека неговата употреба е ограничена во ова подрачје. Нивната структура од аспект на образованието и возраста одговара на соодветната структура на испитаниците од целата анкета.

Галицизмот *ангаже* доаѓа од придавката *engagé* [ãgaze] која произлегува од глаголот *engager*. Покрај многубројните значења на оваа лексема во повеќе области, *engager* значи да се биде свршен, заветен, предан некому т.е. „поврзување со некое лице [...] преку заветување за верност во однос на неговиот емотивен или духовен живот“ (TLFi).² Исто така, *engager* значи и „да се оди во некој правец (многу или премногу напред)“ (TLFi)³, а повратната форма *s'engager* значи „навлегување, водење во еден правец“ (TLFi)⁴. Исто така, придавката *engagé*, меѓу другото, значи и „внесување“ (во нешто што држи, задржува) (PR)⁵, како и спрепнат, блокиран, укотвен. Сите овие објаснувања упатуваат на дефинициите што ги даваат изворите кои се однесуваат на битолскиот дијалект: „Одење на шетање под рака (на двајца)“ (ДНЗКС и ФЗБКЈНСВ). Изворите кои се однесуваат на стандардниот македонски јазик не даваат објаснување за овој галицизам. Испитаниците го даваат истото објаснување како ДНЗКС и ФЗБКЈНСВ и допрецизираат дека тоа се однесува на свршениците, сопругниците, партнерите (каде што жената го држи мажот) (1, 2) или на две жени (3).

- 1) *Мајка ми и татко ми се фатија ангаже и поминаа по Широк Сокак.* (131)
- 2) *Драга, вечерва ќе шетаме по корзо ангаже.* (383)
- 3) *Две другарки се фатиле ангаже и правец на корзо.* (296)

² « Lier une personne [...] par une promesse de fidélité concernant sa vie sentimentale ou spirituelle ».

³ « Faire aller dans une direction (très avant ou trop avant) ».

⁴ « Pénétrer, conduire dans une direction ».

⁵ « Faire entrer (dans qqch. qui retient) ».

Некои од испитаниците од сите географски групи и сите циклуси на високото образование од возрастната група 25 – 64 години, одговориле дека овој галицизам значи *зафатен, во врска со некого, обврзан, организиран, ангажира (се)*. Други кои се родени и живеат во останатиот дел на РСМ, од истата возрастна група (25 – 64 г.), со завршени магистерски т.е. докторски студии, сметаат дека *ангаже* е синоним на англиската лексема *engage* или ги употребуваат формите *ангаж* и *ангаже* со значење *задолжение, обврска* и формите кои се изведени од глаголот *ангажира (ангажиран, ангажирање, ангажираност, ангажман)*.

Гри

Што се однесува на лексемата *гри* одговор дале 509 испитаници (96,58 %) од кои 343 испитаници (67,4 %) потврдно одговориле дека го разбираат овој галицизам. Од нив, 341 испитаник (99,42 %) навел пример за употреба или дал некакво објаснување за него. Најмногу испитаници се родени и живеат во градот, т.е. општината Битола, а неколкумина во Пелагонискиот плански регион, што значи дека неговата употреба е ограничена во ова подрачје. Нивната структура од аспект на образованието и возраста одговара на структурата на испитаниците од целата анкета.

Галицизмот *гри* доаѓа од придавка *gris* [gri] во машки род која претставува „Боја меѓу бела и црна“ (TLFi, PR)⁶. Овој галицизам не го пронајдовме во изворите кои се однесуваат на македонскиот јазик, освен оние кои се однесуваат на битолскиот дијалект со значење на „сива боја, боја на гугутка“ (ДНЗКС и ФЗБКЈНСВ). Оваа лексема во македонскиот јазик не се менува по род и по број. Објаснувањата на испитаниците соодветствуваат на оние од изворите за битолскиот говор, а нивните примери се однесуваат на следниве групи: *облека* (4), *атмосферски услови* (5), *храна* (6), *мебел* (7), *живеалиште* (8), *греење* (9), *животни* (10), *превозни средства* (11).

- 4) *Денес си купив гри шал. (223) * Имам гри мантил. (439)*
- 5) *Небото денес е гри. (123) * Облаците се навистина гри. (372)*
- 6) *Гри сирење. (135)*
- 7) *Гри столица. (433)*
- 8) *Го бојадисавме сидот гри. (306)*
- 9) *Гри печка на пелети. (467)*
- 10) *Таа гри мачката на Марија, многу зијан прави. (383)*
- 11) *Беше во еден гри автомобил. (143)*

Емајл

Во однос на лексемата *емајл* добивме 505 одговори (95,83 %) од кои 473 испитаници (93,7%) потврдно одговориле дека го разбираат овој галицизам. Од нив 432 испитаника (91,33 %) навеле пример за употреба или дале некакво објаснување за него. Нивната структура од аспект на географската положба, образованието и возраста одговара на соодветната структура на испитаниците од целата анкета.

Галицизмот *емајл* доаѓа од именката *email* [emaј] со значење: 1. „Лак составен од стаклесто тело (производ), безбоен или обоен со метални оксиди, кој стопен, на соодветна температура, се зацврстува и станува непроменлив“. 2. „Стаклеста материја

⁶ « D'une couleur intermédiaire entre le blanc et le noir ».

со која се обложуваат керамички, земјени садови“. 3. „Емајлиран златарски предмет“. 4. „Емајлиран лим, леано железо“. 5. „Исклучително тврда просирна супстанција која содржи повеќе од 95 % минерална материја и ја покрива коската од круната на забите“ (PR)⁷. Дефинициите на речниците на македонскиот јазик кореспондираат со оние на PR, па така, *емајл* значи: „Смеса од разни метални оксиди, безбојни или обоени, со која се премачкуваат метални, глинени и стаклени предмети, за по печењето да се добие стаклест заштитен слој што не пропушта вода“ (ОДРМЈ, ДРМЈ и РМЈ); „Просирна или полупросирна стаклеста материја за премачкување тврди површини како заштита или украс“ (ТРСМК), „*emailj, gled*“ (РМЈСТ).

Објаснувањата на испитаниците соодветствуваат на дефинициите од изворите за македонскиот и за францускиот јазик, а примерите се однесуваат на садови или елементи од кујна (12), бања (13), дентална анатомија (14). Нивната структура според местото на раѓање и живеење, образованието и возраста, е слична на структурата на испитаниците од целата анкета.

12) *Ѓезве од емајл.* (10) * *На комшивката ѝ го дадов тавчето емајл.* (27)

13) *Када со емајл.* (49)

14) *Емајл на забот.* (464)

Кај одреден дел од испитаниците постои двоумење во однос на значењето на оваа лексема, па така *емајл* означува и *електронска пошта* (15) или *порака во електронската пошта* (16). Нивната образовна и возрасна структура одговара на структурата на испитаниците од целата анкета.

15) *Пиши ми на емајл.* (73)

16) *Ти пратив емајл. Провери си го инбоксот.* (418)

Најверојатно, изедначувањето при читањето на пишаната форма на галицизмот *email* и на англицизмот *e-mail* (< *Electronic mail*) доведува до нивна хомофонија.

Клошар

Што се однесува на лексемата *клошар* одговор дале 515 испитаници (97,72%) од кои потврдно одговориле 505 (98,1%). Од нив, 453 испитаници (89,70 %) навеле пример за употреба или дале некакво објаснување за истиот. Нивната структура од аспект на географската положба, образованието и возраста одговара на соодветната структура на испитаниците од целата анкета.

Галицизмот *клошар* доаѓа од именката во машки род *clochard* [klɔʃar] со значење на „социјално неприспособено лице кое живее во големите градови без работа или без дом“ (PR)⁸. Дефинициите на македонските извори се слични со онаа на PR: „бездомник, скитник“ (ОДРМЈ и ДРМЈ), „скитник, уличар, припадник на париското

---

⁷ PR: 1. « Vernis constitué par un produit vitreux, incolore, coloré par des oxydes métalliques, et qui, porté à la température convenable et fondu, se solidifie et devient inaltérable ». 2. « Matière vitreuse dont on enduit la faïence, les poteries ». 3. « Ouvrage d'orfèvrerie en émail ». 4. « Tôle, fonte émaillée ». 5. « Substance transparente extrêmement dure, contenant plus de 95 % de matières minérales, qui recouvre l'ivoire de la couronne des dents ».

⁸ « Personne socialement inadaptée, qui vit sans travail ni domicile, dans les grandes villes » (PR).

дно на животот“ (PMJ). ТРСМК додава и ново значење: „мрзлив, неуреден или флегматичен човек“ (17, 18).

Покрај постојните значења во македонските извори, испитаниците наведуваат и други значења на оваа лексема во македонскиот јазик: питач (19) губитник (20), необразован (21), невоспитан (22), прост, некултурен (23), неодговорен (24), пијаница (25), погрден збор, глуп, смотан (26), лош, нечесен, ситен крадец, искористувач, фалбација, несериозен, надмен, човек без планови за иднина, мангуп, неугледен, бесчувствителен, со сиромашен дух, човек со голема социјална разлика (27).

- 17) *Тој не можеш вредно да работи бидејќи е клошар.* (243)
- 18) *Беше распарталавен и извалкан како клошар.* (193)
- 19) *Живееш питачки живот како клошар.* (167)
- 20) *Изгуби сè во животот, па живееше како клошар до судниот ден.* (398)
- 21) *Тој е клошар, необразован и сиромав.* (437)
- 22) *Е колкав клошар си, немаш никаква почит кон никој.* (418)
- 23) *Тој не се однесува прикладно, навистина е клошар.* (342)
- 24) *Толку е неодговорен, се однесува безобразно. Баш е клошар.* (93)
- 25) *Клошарот седеше на скали, смрдлив и пијан.* (448)
- 26) *Бегај, бе, клошар еден!* (137)
- 27) *Тој беше клошар спроти нејзе, но таа сепак го сакаше.* (461)

Некои испитаници ги употребуваат и изведенките *клошарски* (што се однесува на клошар) и *клошари* (безделници, денгуби).

Портманто

Во однос на лексемата *портманто* одговор дале 508 испитаници (96,39%) од кои потврдно одговориле 345 (67,9 %). Од нив 321 испитаник (93,04 %) навел и пример за употреба или некакво објаснување за неа. Најголем дел се родени и живеат во градот, т.е. во општината Битола, што значи дека неговата употреба е ограничена во ова подрачје. Нивната структура од аспект на образованието и возраста одговара на структурата на испитаниците од целата анкета.

Портманто доаѓа од именката *portemanteau* [pɔrt(ə)mɑ̃to] со значење: „независна или фиксирана направа на сид за закачување на палта или друга облека“ (TLFi)⁹. Речниците кои се однесуваат на македонскиот јазик не даваат дефиниција за оваа лексема, освен изворите кои се однесуваат на битолскиот дијалект: „плакар со закачалка за во претсобје“ (ДНЗКС) и „закачалка за алишта на сид“ (ФЗБКЈНСВ).

Објаснувањата на испитаниците се совпаѓаат со оние на горенаведените извори (28, 29), дополнувајќи дека на таа направа може да се вгради огледало, а покрај облека, во неа може да се чуваат и чевли (30), чадори (31), шапки или други ситни предмети (32).

- 28) *Во салонот имаа прекрасно портманто.* (348)
- 29) *Влезе во салонот и го обеси палтото на закачалката на портмантото.* (481)
- 30) *Чевлите и палтото ми се во портмантото.* (146)
- 31) *Закачи го чадорот на портмантото.* (400)
- 32) *Ги оставив клучевите на портмантото.* (434)

⁹ « Dispositif, indépendant ou fixé à une paroi, permettant de suspendre des manteaux ou d'autres vêtements ».

Еден испитаник го употребил изразот *Виси на портманто*, со значење *Да се биде постојано на располагање* (33).

33) *Што си мисли комшицката, кога ќе ме повика веднаш да одам на кафе кај неа? Па јас имам сопруга, не висам на портманто!*

Портмоне

На лексемата *портмоне* 509 испитаници (96,58%) дале одговор. Од нив потврдно одговориле 375 (73,7%). Од 375 испитаници со потврден одговор 353 испитаници (94,13 %) навеле пример за употреба или дале некакво објаснување за овој галицизам. Нивната структура од аспект на географската положба, образованието и возраста одговара на структурата на испитаниците од целата анкета.

Портмоне доаѓа од именката во машки род *portemonnaie, porte-monnaie* [pɔʁt(ə)mɔnɛ] со следново значење: „чанте со една или повеќе прегради, со мали димензии, наменето за чување, главно, монети“ (TLFi)¹⁰. Според македонските извори *портмоне* е: „кесе за ситни пари и монети“ (РМЈСТ, ДРМЈ, ОДРМЈ, РМЈ), а се додава и „паричник“ (ОДРМЈ, ДРМЈ), „кожно кесе за пари, паричник“ (ФЗБКЈНСВ).

Објаснувањата и примерите на испитаниците не се разликуваат од дефинициите на изворите на француски и на македонски јазик (34). Меѓутоа, во корпусот пронајдовме и пример каде што овој галицизам го проширува своето значење и се однесува и на чување на книжни пари, банкноти (35), лични документи (36), платежни картички (37) итн.

34) *Во портмонето имаше ситни монети од дваесетина земји.* (348)

35) *Изваде една стоденарка од портмонето, ја стави на масата и си заминува.* (86)

36) *Личната карта ми е во портмонето.* (218)

37) *Кредитната картичка е во моето портмоне.* (505)

Салон

На прашањето за лексемата *салон* одговориле 517 испитаници (98,10 %) од кои потврдно одговор дале 511 (98,8 %). Од нив 462 испитаници (90,41 %) навеле пример за употреба или некакво објаснување за овој галицизам. Нивната структура од аспект на географската положба, образованието и возрасната структура одговара на соодветната структура на испитаниците од целата анкета.

Салон доаѓа од именката *salon* [salɔ̃] со следниве значења: 1. „приемна соба (во куќа или во стан)“, 2. „собирно место во куќа каде што редовно се примаат гости; друштво (мондени, уметници, разни познати личности) кое се среќава таму“, 3. „сала (во објектот отворен за јавноста)“, 4. „периодична изложба на дела од живи уметници (слика, скулптура итн.)“ и 5. „периодична (најчесто годишна) изложба на која се презентираат нови производи“ (PR).¹¹

¹⁰ « Bourse à un ou à plusieurs compartiments, de dimensions réduites, destinée à contenir essentiellement des pièces de monnaie ».

¹¹ 1. « Pièce de réception (dans une maison ou un appartement) ». 2. « Lieu de réunion dans une maison où l'on reçoit régulièrement ; la société (mondains, artistes, personnalités diverses) qui s'y réunit ». 3. « Salle (d'un

Дефинициите на изворите од македонскиот јазик, како и објаснувањата на анкетираниите лица, речиси целосно кореспондираат со оние на PR од францускиот јазик: 1. „голема, пространа просторија уредена за примање гости; гостинска соба“ (ОДРМЈ); „гостинска соба“ (РМЈСТ, ДРМЈ и РМЈ), „приемна соба“ (ФЗБКЈНСВ) и „приемна соба во голема куќа“ (ТРСМК) (38). 2. „работна просторија во којашто се даваат фризерски, кројачки и други услуги“ (ОДРМЈ); „дуќан или просторија каде што работи фризер, козметичар итн.“ (ТРСМК) и „работни простории на угледен фризер, кројач“ (РМЈСТ, ДРМЈ и РМЈ) (39). 3. „просторија за изложување и продажба на уметнички или модни производи“ (ОДРМЈ); „продавница особено за волуминозна стока како мебел, автомобили итн.“ (ТРСМК); „просторија за излагање“ (ФЗБКЈНСВ) (40, 41). 4. „голема просторија за приредби, сала“ (РМЈСТ, ДРМЈ и РМЈ); „голема просторија или сала во хотел или јавна зграда“ (ТРСМК) (42). 5. литературен или општествено-политички кружок за тесен круг луѓе во буржоаските земји (РМЈСТ, ДРМЈ и РМЈ) (43).

38) *Визита чека во салон.* (27)

39) *Го посетив новиот фризерски салон.* (106) * *Ќе одам во салон за убавина.* (84)

40) *Купив автомобил од новиот салон за автомобили.* (456)

41) *Се отвори нов продажен салон од таа фирма.* (65)

42) *Настанот ќе се одржи во големиот салон на театарот.* (328)

43) *Во салонот на Вагнер доаѓал и Бодлер.* (66)

Меѓутоа, дел од испитаниците кои се родени и живеат во градот, т. е. во општината Битола, даваат ново значење за лексемата *салон* кое се разликува од изворите од корпусот на двата јазика: „Претсобје, ходник во кој се влегува од влезната врата во стан (куќа) што ги поврзува другите простории и каде што може да има и мебел за седење“ (44, 45, 46).

44) *Од влезната врата влегуваш во салонот, па во дневната соба.* (91)

45) *Си ги остави чевлите во салонот па потоа влезе во дневната.* (59)

46) *Во салонот имам закачалка за палта.* (376)

Стило

На прашањето за лексемата *стило* одговор дале 517 испитаници (98,10%) од кои потврдно одговориле 505 (97,7 %). Од нив, 470 испитаници (93,07 %) навеле пример за употреба или објаснување на овој галицизам. Најголем дел од нив се родени и живеат во градот, односно, во општината Битола, што значи дека овој галицизам се употребува само во ова подрачје. Нивната структура од аспект на образованието и возраста одговара на структурата на испитаниците од целата анкета.

Лексемата *стило* доаѓа од именката *stylo* [stilo] со значење „инструмент за пишување кој во телото содржи резерва од мастило“ (PR)¹². Сите извори од македонскиот јазик под заглавниот збор *стило* упатуваат на *пенкало* што претставува „алатка со перо или со метален врв за пишување“ (ОДРМЈ), „налив перо“ (ДРМЈ)

établissement ouvert au public) ». 4. « Exposition périodique d'œuvres d'artistes vivants (peinture, sculpture, etc.) ». 5. « Exposition périodique (le plus souvent annuelle) où l'on présente des nouveautés ».

¹² « Instrument pour écrire dont le corps contient une réserve d'encre » (PR).

Слични се и објаснувањата на анкетираниите лица: (*хемиско*) *пенкало*, *налив*, *мастилен молив* (47, 48).

47) *Јас пишувам со скапо стило.* (478)

48) *Виe битолчани за пенкало викате стило.* (270)

Тимон

На прашањето за лексемата *тимон* одговор дале 511 испитаници (96,96 %) од кои потврдно одговориле 337 (65,9 %). Од нив, 322 испитаници (95,55 %) навеле пример за употреба или некакво објаснување за овој галицизам. Тие се родени и живеат во градот, т.е. во општината Битола, што значи дека употребата на *тимон* е ограничена во ова подрачје. Нивната структура од аспект на образованието и возраста одговара на структурата на испитаниците од целата анкета.

Тимон доаѓа од именката *timon* [timɔ̃] со следново значење: „долго дрвено или метално парче сместено на предниот крај на запрежно возило или на земјоделската опрема на која се впрегнати едно или повеќе животни за влечење“ (TLFi)¹³. Исто така, лексемата *timon* значи и *кормило* (*barre de gouvernail, gouvernail*).

Ниту еден речник кој се однесува на стандардниот македонскиот јазик не ја опишува оваа лексема, освен оние извори кои се однесуваат на битолскиот дијалект „волан, управувач на велосипед“ (ДНЗКС) и „управувач кај велосипедот“ (ФЗБКЈНСВ). Објаснувањата и примерите на испитаниците соодветствуваат со оние на ДНЗКС и на ФЗБКЈНСВ (49, 50, 51).

49) *Тимонот го управуваше со една рака, а некогаш и нозете ги ставаше на тимон.* (348)

50) *На тимонот имам звонче.* (133)

51) *Кесите од пазар ги обесив на рачките од тимонот и ги тргнав.* (415)

Од гореневеденото, можеме да заклучиме дека лексемата *тимон* од земјоделската и од поморската терминологија во францускиот јазик навлегла во делот за велосипедизам во битолскиот градски говор, со сосема ново значење. Испитаниците кои се родени надвор од градот, т.е. од општината Битола и припаѓаат во возрастната група 25 – 64 години, дале и други објаснувања за *тимон*: *кормило на брод*, *Тимон и Пумба* (ликови од анимирана телевизиска серија), *екипа*, најверојатно заради асоцијацијата со англицизмот кој е присутен и во македонскиот јазик *тим* (*team*). Со значење на *тимон*, во францускиот јазик се употребува лексемата *guidon*: „Метална цевка што го контролира управувачот на велосипедот, мотоциклот“ (PR)¹⁴.

Заклучок

Врз основа на резултатите од истражувањето, се потврдува употребата на неколку лексички галицизми во современиот македонски јазик (*емајл*, *клошар*, *портмоне*, *салон*), односно во битолскиот градски говор (*ангаже*, *гри*, *портманто*, *стило*, *тимон*). Притоа, некои од нив добиваат семантичка екстензија (*салон*) или сосема ново

¹³ « Longue pièce de bois ou de métal située à l'avant-train d'un véhicule ou d'un instrument agricole et à laquelle on attelle une ou plusieurs bêtes de trait ».

¹⁴ « Tube de métal qui commande la roue directrice d'une bicyclette, d'une motocyclette ».

значење (*тимон, клошар*). Исто така, се потврдува и ограничената географска употреба на „битолските лексички галицизми“ коишто постепено радијално се шират од градот Битола кон соседните населени места. Нивната употреба се намалува пропорционално со географската оддалеченост од Битола и тие се отсутни од останатите македонски дијалекти. Во однос на возрастната граница, разбирањето на овие галицизми се спушта од повисоките кон пониските возрастни групи и интересен е податокот дека многу испитаници од возрастната група 15 – 24 години, не разбираат дел од овие галицизми, иако се родени во градот, односно во општината Битола.

Користена литература

ДНЗКС = Трајковски К. (2007). *Да не заборавиме кои сме*. Битола: Педагошки факултет– Битола, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола.

ДРМЈ = *Дигитален речник на македонскиот јазик*. Преземено од <http://drmj.eu/>, 14.8.2021.

ФЗБКЈНСВ = Цветковски В. (1999). Француските зборови во битолскиот колоквијален јазик и нивната семантичка вредност. *Македонско-француски врски*. Битола: Друштво за наука и уметност – Битола, 445-466.

ОДРМЈ = *Официјален дигитален речник на македонскиот јазик*. Преземено од <https://makedonski.gov.mk/>, 14.8.2021.

PR = REY, A. & REY-DEBOVE, J. (dir.) (2004). *Le Nouveau Petit Robert, Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*. Paris: Dictionnaires Le Robert.

PMJ = АЛЕКСОСКА-ЧКАТРОСКА, М. (2010). *Романизмите во македонскиот јазик, Прилог кон етимолошките истражувања за македонскиот јазик*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје.

PMJCT = *Речник на македонскиот јазик (со српскохрватски толкувања)*, (ред.: Б. Конески). (1986). Скопје: Македонска Книга & Графички завод „Гоце Делчев“ – Скопје.

TLFi = *Trésor de la langue française informatisé*. Преземено од <http://atilf.atilf.fr/2002>, 01.09.2009.

ТРСМК = Мургоски З. (2011). *Толковен речник на современиот македонски јазик*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје.

ABOUT SOME LEXICAL GALICISMS IN THE MACEDONIAN LANGUAGE

Abstract

The strong influence of the French language and culture over the centuries, leads to the penetration and presence of words derived from the French language (Gallicisms) in many languages of the World. Also in the Macedonian language the use of about 2000 Gallicisms has been noticed. Their presence is due to the strong influence and prestige of the French language and culture in trade, diplomacy and education until the first half of the 20th century. In the speech of the city of Bitola, there is a greater use of lexical Gallicisms in relation to other dialects of the Macedonian language. In addition to the above factors, a very important element for that is the fact that the city of Bitola was a highly urban environment (milieu) that was strongly influenced by the French language and culture in the late 18th and throughout the 19th century. The purpose of this paper is to determine the modern use of several lexical Gallicisms that are typical for this dialect (*ангаже, гри, портманто, стило, тимон*), as well as several others that are present in the modern Macedonian language

(*емајл, клошар, портмоне, салон*). Based on the results of the research, their use in the modern Macedonian language is confirmed, i.e. in the Bitola city speech. In doing so, some of them acquire a semantic extension or a completely new meaning. Also is confirmed the limited geographical use of the "Bitola lexical Gallicisms" which gradually spread radially from the city of Bitola to neighboring settlements. Their use decreases in direct proportion to the geographical distance from Bitola and they are absent from the other Macedonian dialects.

Keywords: lexical Gallicisms, Macedonian language, Bitola city speech